

א. ההעלאה ממצרים.

ב. קרבן פסח.

ג. מוצא מלכות דוד.

ד. כתר עמון.

ה. מקום המקדש.

ו. מעלת א"י.

שלושה הם אבני יסוד בעולם היהדות: החרות, המלכות, המקדש. משלושה אלה מסתעפים ענפים רבים והלכות רבות תלויות בהם.

יצאנו ממצרים לחרות עולם, להביא חרות לעולם כולו. שלוש פעמים חוזרת התורה ומדגישה שיציאתנו היתה בחודש האביב² כי חרותנו היא לא רק אביב עמנו, אלא אביב של העולם כולו.³ מגמת חרותנו היא "לתקן עולם במלכות שדי" וכמו שהובטח לאברהם אבינו "ונברכו בך כל משפחות האדמה"⁴ עונת החורף עוצרת את כוחות הצמיחה והגידול, אולם דוקא עצירה זו היא הגורמת, שבבוא האביב פורצים הכוחות העצורים בעצמה רבה "ומלאו פני תבל תנובה"⁵.

הטומאה האלילית מאפילה על זיוו של עולם, מסתירה את יופיו, מעכבת את הטובה מלבוא לעולם. כך מפורש במכילתא שעל כן נקרא שמם "אלוהים אחרים" שהם מאחרים הטובה מלבוא לעולם,⁶ אולם רק לעכב, לגרום לאחור, יש בכוחם, אבל לא לבטל, לא לעקור את הטובה מן העולם, היא מוכרחה להגיע, גם אם תתאחר, ולא עוד אלא שהיא תופיע במשנה-כח ותפארת עוז.

זו שליחותנו בעולם, להכריז על אחדות הבורא ועל אחדות עולמו, להמליך את עולמו מתוך חרות גמורה.

והיה זה המבחן הגדול שנכלל בברית בין הבתרים-ועבדום ועינו אותם" וגו', בכדי שאחרי כן נצא "ברכוש גדולי". והיתה זו העצה העמוקה, השליחות מעמק חברון⁷ שתהא ירידתנו דוקא למצרים, ערוות הארץ, ארעא דמסאבא, למען נעלה ונתעלה בעליה גבוהה דוקא מתוך הירידה העמוקה, מבירא עמיקתא לאיגרא רמא.

ואמנם אומר לנו הקב"ה שלא היתה זו רק יציאת מצרים, אלא יתירה מזו-עליה ממצרים: "כי אני די' אי' המעלך מארץ מצרים"⁸ "אנכי די' אי' המעלך מארץ מצרים"⁹ משום כך אנו מכריזים קבל עולם ומלואו: לא עבד ישראל ולא יליד בית הוא. בני חורין אנו, בחרות הגוף מכל שעבוד זר, ובחרות הרוח מכל אשר כופה את צלם האלוקים שבאדם ומטה אותו ממסילתו.

ועל כן אנחנו מוצאים משהו מיוחד בקרבן הפסח, שלכאורה הוא תמוה ביותר: משניתנה תורה לישראל, נצטוינו להקפיד שכל דבר שקרב לגבוה, לא ידבק בו מאומה מטומאת עבודה

1. דרשת הרב בש"פ, לפני תפילת מוסף, בביהכ"ס חורבת ר' יהודה החסיד נרשמה ועבודה ע"י שנים: הרב רמ"צ נריה ב"מועדי ראייה" עמי שלח ואילך; ר' שמואל וינגרטן בחוברת "פירורים משולחנם של גדולי ישראל" עמי 66 ואילך.
2. שמות יג, ד; לד, יח; דברים טז, א.
3. מגד ירחים עמי עז; מועדי ראייה עמי רפז. שפ"א שקלים תרנ"ו ד"ה משמיעין. "עולת ראייה" א עמי לז: חודש האביב.
4. בראשית יב, ג.
5. ישעי כז, ו. השווא: "עולת ראייה", ב עמי רסב-ג.
6. שמות כג, ג.
7. עיי סוטה יא, א.
8. ויקרא יא, מה.
9. תהילים פ"א, יא, ועיי עולת ראייה ח"א, עמי רי"ט-כ.

זרה, ובעל חי שנעבדה בו עבודה זרה פסול הוא לקרבן-ימן הבקר-להוציא את הנעבד"¹⁰. ואילו בפסח מצרים מצינו להיפך, שהציווי היה "ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לביתו"¹¹ אע"פ שידוע שהמצרים הפכו את הצאן לע"ז, וכמו שאמר משרע"ה אל פרעה: "הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם, ולא יסקלוננו."¹²

והיינו טעמא, שהואיל וקרוב זה נועד לטהר את ישראל מטומאת מצרים ולקדשם בקדושת ישראל, היתה החובה והמצוה, לקחת דוקא מה ששקוע היה במ"ט שערי טומאה, ולהעלותו למ"ט שערי בינה וקדושה.

כיוצא בעקרון זה מצינו גם ביסוד השני, המצטרף לערכי חרותנו ומבשר את גאולתנו-מלכות בית דוד.

ראש חודש ניסן הוא "ראש השנה למלכים", כך שנינו במשנתנו בראש מסכת "ראש השנה", ופירשו בגמרא שהכוונה היא דוקא למלכי ישראל. ומדוע נמנות שנות המלכות שלהם דוקא מראש חודש ניסן? הסביר הר"ן בחידושו "דמשום הכי מונין מלכי ישראל מלכותן מניסן, כדי שיעשו זכר ליציאת מצרים, שבאותו זמן שיצאו מעבדות לחרות התחילה מלכותן" (ר"ה ב, ב, ד"ה מקיש מלכות שלמה וכו'), כי בחרותו של העם נעוץ ענין המלכות, שהיא הביטוי השלם של עם משוחרר, של עם בן חורין.

והנה דוקא מלכות בית דוד, שהיא המלכות הקבועה בישראל "לא יסור שבט מיהודה"-ושבה קשורה הגאולה העתידה, ראשיתה ושרשה בעם אשר נאסר עליו לבוא בקהל ד', ורות המואביה היא אמה של מלכות. אף גם זאת: עטרת המלוכה, שהיא היא ה"מכה בפטיש" של ההמלכה, נלקחה כשלל מבני עמון, והיא שימשה שם מקודם לעבודה זרה, וכך מפורש בספר שמואל ב'¹⁴ "ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו" ופירש"י ועבודה זרה שלהם מלכם שמה¹⁵ וצורת נחש-נחש העמוני-היתה חקוקה על העטרה הזאת¹⁶ "ותהי על ראש דוד"-שהיתה העטרה הולמת את ראשו של דוד המלך, עשויה כמדתו ותואמת לו. וכל כך למה? כי מלכות בית דוד-דוד מלך ישראל חי וקים¹⁷-נועדה להמליך את הקב"ה בעולמו, ולכן צריכה היא להפוך טמא לטהור¹⁸ ונלקחה אפוא עטרת העבודה הזרה ממקומה, הוצאה ונגאלה מגלותה, ונטהרה ונתקדשה בראשו של נעים זמירות ישראל, שמסר נפשו במלחמותיו למען כלל ישראל, והקדיש את שלל מלחמותיו לגבוה, לבנות בית לד' בירושלים.

אכן, היסוד השלישי "מרום מראשון מקום מקדשנו"¹⁹ נז"ל של עולם²⁰ המקום אשר נבחר לשיכון השכינה, והעיר אשר נבחרה להיות 'מקדש מלך עיר מלוכה'. גם בהם אנו מגלים את אותו המהלך.

זכינו ב"ה ועומדות רגלינו בתוככי ירושלים עיר הקודש, לא רחוק מהר הבית, לא רחוק מהכותל המערבי שריד בית מקדשנו ותפארתנו שיבנה בב"א. הנה שוב גילו לנו חז"ל כי דוקא בירושלים נמצא אחד משלושת פתחי הגיהנום,²¹ ועוד שנינו במסכת עבודה זרה²² "אמר ר' עקיבא כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נישאה ועץ רענן, דע שיש שם ע"ז", ובתוספות שם (ד"ה כל וכו') הביאו שאלת הירושלמי²³ כיצד אפוא בנו את בית המקדש על

10. תורת כהנים, ריש ויקרא.

11. שמות יב, ג.

12. שם ת, כב. זוהר פי רנא, א.

13. בבא בתרא צ"א, ב.

14. י"ב, ב.

15. עיי ע"ז מ"ד, א: זוהר בראשית דף ק"י, ב.

16. זוהר שם, דף קע"ג, א.

17. ר"ה כ"ה, א.

18. לתקן את קליפת עמון, ולהעלותה לנועם די' - נועם=עמון ראה "מועדי ראייה" עמי רלז- לחפך את ארסו

המחשיך של נחש למשפט המאיר של חושן.

19. ירמיה י"ז, יב.

20. זבחים נ"ד, ב.

21. עירובין י"ט, א.

22. מ"ה, א.

23. פ"ג, ח"ל ב'.

הר הבית? והתשובה היא: "על פי נביא נבנה שם". והנה אפשר לבאר שנביא העיד להם, שנתגלה לו שעל הר זה לא עבדו ע"י²⁴ אולם פשטות הדברים היא שהנביא הוא שהורה להם, שזהו המקום אשר בחר בו ד', ואין בכחה של טומאת ע"י שבידי אדם לשנות את הבחירה ממרום, את הבחירה שבידי שמים. ומשם בוקע ועולה "אורו של עולם".²⁵

וכך נאמר בזהר: "דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא-ולית טוב אלא ההוא דנפיק מגו בישא". ובמדרש רבה²⁶ דרשו חז"ל: "מי יתן טמא מטהור לא אחד (איוב י"ד, ד) - כגון אברהם מתרת, חזקיה מאחז, ישראל מעובדי עבודה זרה, מי עשה כן, מי צוה כן, לא יחידו של עולם!?"

ומכאן שככל שקשורים ודבוקים יותר ביחידו של עולם, יכולים להעלות טהור מטמא, וכמידת עליוה של דרגת הקדושה כך היא מסוגלת להעלות יותר מהשיקוע בעמקי קליפות הטומאה.

ולכן ארץ ישראל שנאמר בה "עיני ד' אי בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"²⁸ ארץ הקודש שהיא נחלת ד', כח מטהר יש בה, כח מקדש יש בה.²⁹ וירושלים עיר הבחירה הופכת פתחו של גיהנום לפתחו של גן עדן-יושם מדבר כעדן וערבתה כגן ד'. ומקום מקדשנו שעליו נאמר³⁰ "והיו עיני וליבי שם כל הימים". הלכה פסוקה היא לגבי ש"קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא", וכשם שיפה היה כח קדושה זו גם לגבי העתיד, כך היה כוחה רב להתגבר גם על העבר.

מקור שלוש קדושות היסוד האלה, הרמות והנישאות, הוא לא מקור קדוש, אך כוחה של כנסת ישראל וכוחה של ארץ ישראל להפוך את הטומאה לקדושה עליונה. קדושת הארץ פועלת בתדירות וכוח העיכול של קדושה זו מתגבר מאליו, והארץ מתנערת מטומאתה ושפע אור מופיע ומנהיג את העולם כולו.

לפיכך, אם נתקלים אנו לפעמים במרידה רוחנית, שבר רוח וטמטום לב, ולנגד עינינו מופיעים בני המלך לבושים בגדים צואים, אל יאוש! ברית כרותה היא לכנסת ישראל שפגמים אלו לא יטמאו את ישראל טומאה גמורה להכריתם ח"ו ממקור החיים האלוקיים.

24. ע"י שו"ת חתם סופר או"ח סי' ק"ח.

25. ע"י בבא בתרא ד', א. וכך מביא החיד"א ז"ל, בשם בעל משנה למלך, שכל מקום שקנתה השכינה והקדושה של מלכות שמים מקומה, שוב אין הסיטרא אחרא יכולה לקנות שם מקום, כי מלכותו יתברך שמו לעד קיימת" (יבני יששכר", מאמרי חודש ניסן, מאמר י"ג אות ו').

וראה במשפט כהן ע"י קטח "עיקר החידוש שהיה על פי הנביא גד, כמו שכתוב "ויעל דוד בדבר גד, אשר דבר בשם ד" (דברי הימים א', כ"א, יט), דהיינו שחידש לו ההוראה, שמקום המקדש לא יהיה נאסר לעולם משום איסור עבודה זרה, ואף על גב דקיימא לן יש נעבד במחוכר אצל גבוה (ע"י יא, ב). מכל מקום חידש לנו בזה גד בנבואתו לדורות, שכל זה אינו נוהג לענין קדושת בית המקדש" ועיין שם להלן בעמי קע"ה, שעניני המקדש והמזבח מסורים הם כידוע לקביעתם של נביאים, וצ"ע במה שכתב שם בעמי קע"ה. וע"י מי מרום על התפלה - ירושלים תשל"ט - עמי קי"ד.

26. שמות דף קפ"ד, א.

27. במדבר פי י"ט, א.

28. דברים י"א, י"ב.

29. השווה "הצד העליון של העבודה אשר לצדיקים הגמורים הוא לתחזיר את הרע לשרשו הטוב, ולהפוך את המחשבות הזרות למחשבות נאצלות ויקרות, קדושות וטהורות"-מאן מנכון די חשוכא מהפכין לנהורא, וטעמין מרירא למתקא" (הקדמת הזהר).

ועבודת קודש זאת אי אפשר שתעשה אלא ע"י אוירא דארץ ישראל, בכח תורת ארץ ישראל, שהנשמה הכללית חיה ומרגשת בקרבה.

ומה נהדר הוא המחזה וגדולה התפארת, כשהרע הכללי הולך ונחפך לטוב-ואותן המחשבות שנטולות את זיו חיי האומה, שמטמאות את נשמתה, הן עצמן מתהפכות לאורה ולגדולה, לקדושה ולברכה" (ימשנת הרב"י, תורת א"י, עמי א). וע"י עולת ראיה, ח"א, עמי מ', ושפ"א ס"פ מצורע.

"ולישרי לב שמחה" (תהילים צ"ז) - שמחה מסיטרא דגבורה-בסוד החזרת הרע לטוב ומרירו למיתקו, בהארות הבינה-והצדיקים המהפכים יצר הרע לטוב נקראים ישרי לב, ואז יש להם שמחה (עפ"י הגר"א חבר ז"ל, סידור הגר"א, ח"ב, דף ע"ט).

"שכך עלה ברצונו יתברך-כך אתכפיא סטרא אחרא ואתהפך חשוכא לנהורא, שיאיר אור ד' אין סוף ברוך הוא במקום החושך והסטרא אחרא של כל העולם הזה כולו, שיתר שאת ויתר עז, ויתרון האור מן החושך" (ייתניא, פרק ל"ו) "ומאחר שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל, תהיה מרכבה קדושה לד', אזי גם כללות החיות של העולם הזה-תעלה לקדושה להיות מרכבה לדי-וימלא כבוד ד' את כל הארץ" (ייתניא, פרק ל"ז).

30. מלכים א' ט"ו, י"ג.

עוצם חוסנה וגבורתה של קדושת ישראל וקדושת הארץ הם שיביאו לידי גילוי שפעת אור שמסתתרת בתוך המחבואים והקלקולים והקודש יושב על כנו. ועוד ישמעו כל מורדי ארץ, עוד יאזינו כל כופרי תבל, ישובו כל אשר בהם ניצוץ חיים, יתעלו נשמות מתחתיות ארץ, ירומו אומללים מירכתי בור, ולקול שופרו של משיח, הנאדר בקודש יחזרו הנשמות התועות המרוחקות ביותר, יבואו "האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לד' בהר הקודש בירושלים".

בשולי השמועה:

הרעיון הבסיסי של מחשבת הקבלה על "העלאת הנצוצות" מתנסח בשמועה בסגנון הגותי-דרושי, מבלי להשתמש במונחים קבליים. (ראה לעיל פי ויחי תרץ: בשולי השמועה).

כך ביציאה ממצרים מבלי להשתמש בנוסחת היסוד של "וינצלו את מצרים". (ראה לדוגמא: "מגלה עמוקות" פי ויגש: גם עלה).

כך אף בתולדות בית דוד העוטים ערפל מאז המערה בסדום. (השווה: "עולת ראייה" א', עמי תלב על דוד מלך ישראל).

וכך גם במהותו של הר-הבית העומד במרכזה של א"י. (השווה: "עולת ראייה" א' עמי מ על "ארץ הכנעני").

קרוב לומר שדברי הרב היו מכוונים גם לתיירים עולי הרגל שהגיעו לא"י ובאו להתפלל ב"חורבה" והוא בקש להאחיב עליהם את מעלת א"י.